ઉપકારીજા ઉપકાર

—શ્રી ચંદુભા રતનસિંહજી જાડેજા

દિક્ષા દક્ષ કરી, અભય ન કરીં, ભક્ષાર્થ ભિક્ષા કરી;
શિક્ષા શિક્ષક થૈ કરીં, ક્ષણે ક્ષણે જીવેંજી રક્ષા કરીં,
લક્ષી આત્મલક્ષ, લક્ષયણુ લખે તેંજી અપેક્ષા કરીં;
પક્ષાપક્ષ ત્રિપક્ષીથી ન કરીંએં, ત્યાગી તિતિક્ષા કરીં.

[ઉધૃતમ્]

ભુજંગ નગર કચ્છ ભુજજી ભાઝાર અજ શણુગારેમેં આવઇ આય, માડુંએંજી અચ–વિન પણુ ખારી દીઠે મેં અચેતી. કીંક ખુશાલી જેડો લગે.

કારણુ ઇ આય કે, અજ યુગપ્રધાન આચાર્ય થી કલ્યાણુસાગરસૂરીશ્વરજી શિષ્ય સમુદાય સેં ચાતુર્માસ પ્રવેશ કરેલા ભુજ નગરમેં પધારીંતા, તેંજે સામૈયેજી તૈયારી થીએતી.

હી શાહી સામૈયો વો. કચ્છાધિપતિ ગચ્છાધિપતિજો રાજાશાહી સન્માન કરેજી તમામ સત્તા અજ શ્રી ભુજ જૈન સંઘ અને શ્રી ધારશીભાઈ વોરાકે સોંપી પાટનગરમેં આચાર્ય ભગવંતકે પ્રવેશ કરાયો.

સમય વો રાવશ્રી પહેલા ભારમલજી જો. સંવત ૧૬૪૨ થી ૧૬૮૮ અનીંજો શાસનકાળ.

શ્રી કલ્યાણુસાગરસૂરીશ્વરજી વિ. સં. ૧૬૪૯ મેં આચાર્યપદેં વિભૂષિત થ્યા, અને સં. ૧૬૫૪ મેં ભુજ નગરમેં ચાતુર્માસ કર્યાં. ઑન વખત રાવશ્રી ભારમલજી આચાર્યશ્રીજે પ્રથમ પરિચયમેં આવ્યા. પટ્ટાવલીકાર નિમ્નોકત પ્રસંગ નોંધીએંતા :

રાવશ્રી ભારમલજી વાજે અસાધ્ય રોગજા ભોગ બની પીડાભા વા. ઔષધ-ઉપચાર મેં કીં ખામી ન રખ્યોં, પણુ વેદનીય કર્મજો કોય એડો ઉદય થ્યો, જેંસે કરે દરદ ન મટયો. યુગપ્રધાન આચાર્યશ્રી મહાન પ્રભાવશાળી મહાપુરૂષ અંઈ, એડા સમાચાર સુણી રાવશ્રી ઇનીંજી રાજમહેલમેં પધરામણી કરાયોં અને પીંઢજી વેદના વ્યકત કર્યાં.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

કચ્છપતિજા વચન અને વિનંતિ સુણી સમર્થ આચાર્ય કુચ્છચા :

પીંઢ જા કચા પીંઢ ભોગવે, પુદ્ગલ પીંઢ ભનાય;
ભવાટવીમેં ભટકે, હથેં કરે પ્યો હોય.

કર્મેંજે અટ્ટલ સિદ્ધાંતકે આચાર્યશ્રી સાફ શબ્દ મેં સુણાય ડીનેં.

રાવશ્રી પ્રાર્થના કર્યો : 'રાજવંશ મથે આંજે અંચલગચ્છજો મહાન ઉપકાર આય. આંજે અહેસાન નીચાં અંઈયું. મુંજા પિતા રાવશ્રી ખેંગારજી અને કાકાશ્રી સાહેબજી કરમજી કઠણાઈજે કારણે કચ્છ છડી અંગરક્ષક ભેરા અમદાવાદ વ્યાતે, તડેં મોરબી વટે દહીંસરા ગામજે તરાજી પાર મથે અંચલગચ્છીય યતિરાજ માણેકમેરજી આશીર્વાદ ડઈને હીકડી સાંગ અર્પણ કર્યાં. ઉન પ્રતાપસેં અસાંજા માઈતર 'કચ્છ કમાણું' અને રાજગાદી સ્થાપ્યોં. હી અસાધારણ કીં ભુલાજે ? ભૂતકાળજી ભલાઈ કે જાધ કરાયો.'

'સોરઠ વંથલી જૈન પરિષદ–પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ' મેં મહાકવિ ન્હાનાલાલભાઈ ચ્યોં : 'વનરાજ ચાવડેકે શીલગુણસૂરિજો આશ્રય ન મિલ્યો વો, ત ગુજરાતમેં સોલંકી રાજ પણ ન થાપાજે. મહારાજા કુમારપાળ અને હેમચંદ્રાચાર્યજો સંપર્ક અજ પણ ગુજરાતજે ઇતિહાસમેં પ્રસિદ્ધ આય. પૂજ્ય માણેકમેરજીજો આશ્રય રાવ ખેંગારજીકે ન મિલે, ત કચ્છજો ઇતિહાસ જુદો જ લખાજી વ્યો વો.'

શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી ધર્મ પ્રભાવનાજી નજર રખી મંત્ર–શક્તિસેં રાવશ્રી ભારમલજીજો રોગ મિટાયોં, તેર રાજ અને રાજકુટુંબમેં આનંદજો પાર ન રચ્યો. રાવશ્રી ખુશી થઈને ૧૦૦૦ સુવર્ણમુદ્રા ગુરુચરણમેં રખ્યોં. રાજરાણીયું ગુરુદેવકે સચે મોતીસેં વધાયોં. પણ નિઃસ્પહી, નિર્ગ્રંથ મુનિ સોનામહોરેંકે છુવેં પણ કીં ? 'ધરમજે કમમેં ઈનજો ઉપયોગ કજા' ઈ આજ્ઞા કરેને આચાર્યશ્રી ઉપાશ્રયમેં પધારી આયા.

રાજમહેલમેં જિન પાટ મથે આચાર્ય ભગવંત બિરાજમાન થ્યા વા, ઈ પાટ ગુરુદેવજો આસન ચોવાજે. ઉન મથે બે કોયનું પણ ન વ્યાજે. તેલાંય કરે હી પાટ ઉપાશ્રયમેં બક્ષિસ કરે મેં આવઈ. અંચલગચ્છ ઉપાશ્રય મેં હી પાટ અજ પણ મોજુદ આય.

સમર્થ આચાર્યશ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિજે સત્સંગ-સહવાસસેં કરેને રાવ ભારમલજી જૈન ધર્મજા ઉદાત્ત સિદ્ધાંત પીંઢજે જીવનમેં અપનાયાં. માંસાહાર જો પ્રત્યાખાન કર્યો અને વધારેમેં પર્યુષણ (અઠ્ઠાઈધર) મેં અઠ્ઠ ડિં સુધી 'અમારિ પડહ' – જીવહિંસા બંધ કરેજો રાજ્ય તરફથી ફરમાન કરેમેં આયો. વળી, ભુજમેં રાજવિહાર નાલે હીકડો જિનાલય બંધાયમેં આયો.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

રાવશ્રી ભારમલજીકે ઘણેં વિદ્વાન જૈન ધર્મ અંગીકાર કરેલ રાજા મનીંધા વા.

કચ્છ રાજ્યજો અંચલગચ્છકે ખાસ્સો આશ્રય અને ધર્માધ્યક્ષજા વંશપરંપરાગત રાજ્ય ફરમાન પણ પ્રાપ્ત થ્યા વા. હાલજા મહારાવ શ્રી મદનસિંહજી પીંઢજી સ્મરણ-યાત્રા ‘વતન જે વાર્તાલાપ’ મેં લખેતાં :

‘ચરાડવા સૌરાષ્ટ્રજા જૈન યતિ શ્રી માણેકમેરજીકે અસાંજા પૂર્વજ ૧૬૦૩ જી સાલમેં ભુજમેં વડી પોશાળ બંધાયલા જમીન જાગીર દઈ વસાયોં. ઉન વખતથી પરંપરાગત કચ્છજે રાજકુમારેંકે પહેલો એકડો શીખેલા અને સરસ્વતી દેવીકે વંદન કરેલા પોશાળમેં વીનાણું ખપે, તીં આંઉ પણ, ૧૯૭૨ જે વૈશાખમેં રાજ્ય-અધિકારી મંડળ ભેરો વડી પોશાળજે દરવાજેમેં દાખલ થ્યો સેં.

ઉન વખત પૂજ્ય ગાદી મથે ઉપાધ્યાય શ્રી વાસવમેરજી વા. યોગ્ય સત્કાર કરે બાદ ગોરજી મહારાજ મુંકે એકડો ઘુંટાયોં અને મુંજે કનમેં કિંક મંત્ર ફુંક્યો. અગિયા વેંધે ખબર પઈ કે ઈ મંત્ર ‘ૐ નમઃ સિદ્ધાય’ વો. પોશાળમેં ગાદીપતિ ભદ્રમેરજી અંઈ.’

શ્રી અંચલગચ્છીય સાધુ સમાચારી અને યતિ સમાચારીજા કચ્છ અને કચ્છ રાજ્ય મથે કઈક ઋણ અંઈ, એડો ઇતિહાસ અને ગ્રંથેમેં નેરીધેં જણાય તો. ઉપકારીજા ઉપકાર.

શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિજા હકડા શિષ્ય ‘ભોજ વ્યાકરણ’જા પ્રણેતા મહોપાધ્યાય વિનય-સાગરજી ‘પદ્યાત્મક વ્યાકરણ’ કચ્છાધિપતિ ભારમલજી કુંવર ભોજરાજજી વિનંતિકે માન દઈ વિ. સં. ૧૬૮૮ થી ૧૭૦૧ જે ગાળમેં રચ્યાં. હી ગ્રંથ ત્રે ખંડમેં વિભક્ત કરેમેં આયો આય. ઘણાખરા છંદ અનુષ્ટુપ અંઈ. કુલ ૨૦૨૮ શ્લોક પરિમાણજો ગ્રંથ નિર્ણયસાગર મુદ્રણાલયમેં વિ. સં. ૧૯૭૫ મેં છપાણો આય.

‘ભોજ વ્યાકરણ’જી ગ્રંથ પ્રશસ્તિમેં વિનયસાગરજી શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વજીકે ‘સમગ્ર નૃપ ચિત્ત–વિનોદકારી’ ચઈ બીરદાયાં અયાં. હીત પણ પાંજી બોલીમેં યુગપ્રધાન આચાર્યશ્રીકે બિરદાયને પ્રસંગ પૂરો કંધાશું :

તમા ન નિજ તનમેં રખેં, મન મેં રખેં ન મેલ;
પર મનોરથ પૂરા કરીં, છૂટ પુરુષ થીં છેલ.

---

* જે સાધક પોતાની સાધનામાં આકુળ-વ્યાકુળ નથી થતો, તેની જ વીર તરીકે પ્રશંસા થાય છે.

* જે પોતાની જાતને અને બીજાઓને ગુલામીના બંધનથી મુક્ત કરે છે, તેના જ વીર તરીકે વખાણ થાય છે. — શ્રી આચારાંગ સૂત્ર

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org